

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 185

פרשת 'במדבר' - ה'תשפ"ד / מאת הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

לקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי מוהר"ן תורה ק"א מתן תורה

חמשה חומשי תורה כנגד שם הוי"ה / ספר ויקרא כנגד קרבנות - תשובה / ספר במדבר - אברהם - זעיר אנפין / ספר דברים 'שכינה מדברת מתוך גרונו של משה / משנה תורה - משה מפי עצמו אמר / "אדבר בו" - ולא אליו / סיכום סדר חמשה חומשי תורה כנגד שם הוי"ה / דברי הגמ' בחלוקת התורה לשבעה ספרים / חומש במדבר נקרא בחז"ל - 'ספר וידבר' / בחינת 'וידבר' - הוא הנסתר שבתורה / כל חומש במדבר נקרא על שם הנסתר / בספר במדבר אין כמעט מצוות לדורות / שבעה ספרים כנגד ז' ספירות הבין / חלק ראשון של ספר במדבר - מנייני בני ישראל - נצח / פרשת 'ויהי בנסוע' באה להפסיק בין פורעניות הוד / עזבו את הר סיני כתינוק הבורח מבית הספר / למה כפה עלינו הר כגיגית הרי אמרנו נעשה ונשמע / סיכום / 'שבעים פנים לתורה' / האלשיך זכה לפן אחד שלם בתורה / תחילת ספר במדבר קודם חג השבועות / סימן שנים מעוברות - ג"ח אד"ט / הקב"ה שאל לכל אומה אם רוצים את התורה / למה הקב"ה אומר לכל אומה את המידה הכי קשה לה / גם ישראל שנפל למידות רעות יונק מאנפין חשוכין / תיקון ועצה לכל הנ"ל ללמוד תורה בעיון והבנה היטב / ר' עקיבא סמך לרשב"י / מדוע נעצבו פני ר' שמעון שנסמך ר' מאיר לפניו / שבחו של רשב"י בתלמיד המובהק של ר' עקיבא / הסיבה שצריך לפסוק הלכה כר"ש כנגד ר"מ / ר' שמעון עתיד לעשות ספר זוהר ולא תמיד כך ההלכה / מדוע מדגיש ר' עקיבא שגם הוא מכיר את כוחו של רשב"י / לעתיד לבוא תהיה הלכה כרשב"י / חיידוש רשב"י שקבר גוי לא מטמא באהל / ההבדל בין טומאת אדם לטומאת בהמה / עצת רשב"י לזוג שלא נפקדו לעשות גירושין כמו חתונה / למה רשב"י לא בירך אותם מהתחלה / הגאולה על ידי שנגיד לה' אין לנו טוב ממך / העיקר בברכה שהמתברך יהיה 'כלי מקבל ברכה' / שלום בית - הוא כלי המחזיק ברכה

השיעור לרפואה שלמה של שרון בן נעימה נעמי יאל נא רפא נא לו!

חמשה חומשי תורה כנגד שם הוי"ה

א. השבת מתחילים בעז"ה ספר במדבר - הספר הרביעי מחמישה חומשים שבתורה. חמשה חומשי תורה מכוונים כנגד אותיות שם הוי"ה ספר בראשית - כנגד 'קוצו של יוד' והוא הגבוה ביותר - ספירת הכתר, כי בספר בראשית רמוזים עיקר הסודות הנסתרים של התורה הקדושה. ספר שמות - כנגד אות י' של שם הוי"ה - ספירת החכמה, כיון שבספר שמות כתוב את 'מתן תורה'. ובוזוהר ואתחנן (ח"ג דף רסא). איתא: 'חכמה עלאה פלא דאורייתא אתקרי - ומנה נפקא פלא' (חכמה עליונה פלא התורה נקראת - ומנה הכל יוצא).

ספר ויקרא כנגד קרבנות - תשובה

ב. ספר ויקרא - כנגד אות ה' ראשונה של שם הוי"ה - ספירת ה'בינה', שהיא בחינת 'תשובה' (זוהר רעיא מהימנא ויקרא ח"ג דף יז), ספר זיקרא רובו ככולו עוסק בענין הקרבנות, שתכליתם הוא לתת תשובה וכפרה לאדם, וכמובא בירושלמי (מכות פ"ב ה"ז): שאלו לתורה חוטא מה יעשה ויתכפר - השיבה יביא קרבן ויתכפר". ולכן ספר ויקרא קשור לענין של התשובה.

ספר במדבר - אברהם - זעיר אנפין

ג. ספר במדבר - כנגד האות ו' בשם הוי"ה, והמיוחד באות ו' של שם הוי"ה - שבה כלולות שש ספירות (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד) פרצוף זעיר אנפין. והנה הספירה הראשונה היא 'חסד' וכתוב (מיכה ג, כ) "חסד לאברהם", 'במדבר' גימטריא (248) 'אברהם'. והספירה העיקרית בפרצוף זעיר אנפין היא 'תפארת' - כנגד התורה, שעליה נאמר (במדבר כא, יח), וכמו שדרשו בגמ' (עירובין נד.) אם משים אדם עצמו כמדבר זה, שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו.

ספר דברים 'שכינה מדברת מתוך גרונו של משה

ד. ספר דברים - כנגד אות ה' אחרונה של שם הוי"ה - ספירת המלכות, וכמו שמובא שבספר דברים 'שכינה היתה מדברת מגרונו של משה'. והנה משפט זה שגור היטב בהרבה ספרי אחרונים,

ובלקוטי מוהר"ן (תנייניא ע"ה), ביאר את סוד הענין, וז"ל: פְּחִינַת אָדָם הָעֲלִיּוֹן, פְּחִינַת: 'שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ, פְּחִינַת (תהלים נא, יז): "אֲדַנִּי שִׁפְתֵי תִפְתָּח" - שִׁבְפִתִּיחַת פִּי הוּא פְּחִינַת 'אֲדַנִּי' (שכינה), פְּחִינַת 'שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ'. הֵינּוּ כִּי פִשְׁעוֹשָׁה מְהִפֶּה פְּחִינַת 'קוֹמַת אָדָם', אֲזִי הוּא בְּגֵדֵר 'מְדַבֵּר', כִּי גֵדֵר הָאָדָם - הוּא הַדְּבֹר, אֲבָל אַחַר כֵּךְ זֹכֵה שְׁנַתְעֲלֶה הִפֶּה בְּפְחִינַת אָדָם הָעֲלִיּוֹן - הֵינּוּ פְּחִינַת: 'שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ, פְּחִינַת: "אֲדַנִּי שִׁפְתֵי תִפְתָּח."

משנה תורה - משה מפי עצמו אמר

ה. אכן ענין זה שייך בעיקר אצל משה רבינו, כמו שאמרו בגמ' במגילה (דף לא): 'משנה תורה משה מפי עצמו אמרן, וכן הוא בזהוהר ואתחנן (ח"ג דף רסא). והנה ודאי שאין אות אחת בתורה שלא נאמרה מפי הקב"ה, אלא הכוונה ששכינה דיברה בגרונו של משה ואמרה את התורה. וכמו שכתב הרמב"ן (דברים ה, יב), וז"ל: והנראה בעיני על דרך האמת בזה גם בכל משנה תורה, כי משה ידבר כמפי הגבורה, כמו שאמר (שם יא, יד) "וְנִתְּנִי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם", ואין משה הנותן מטר על פני הארץ, [אלא ששכינה דיברה מתוך גרונו].

וענין זה שהשכינה מדברת מתוך פיו של משה נזכר בזהוהר רעיא מהימנא פינחס (ח"ג סוף דף רלב), כשרשב"י משבח את משה רבינו, הוא אומר: בְּרִיךְ אֱלֹהֵי דְזִכְיָנָא לְמִשְׁמַע מְלִין, מַהוּא דְאֲתִקְרִי רִבְּן שֶׁל נְבִיאִים, רִבְּן דְחֻכְמַים, רִבְּן דְמְלָאֲכֵי הַשָּׁרָת, דְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתָּיה מְדַבֵּר עַל פּוּמוֹי, ע"כ. וכעין זה לעיל שם (דף ריט).

"אדבר בו" - ולא אליו

ו. כתב בנפש החיים (שער ג' פרק י"ד), וז"ל: והיה (משה) הולך וגדול בזאת המדרגה כל עת, עד שעלה בידו וזכה אליה קודם סלוקו מן העולם בשלמות היותר אפשרי בכח האדם לזכות בעודו בזה העולם. כמו שמצינו במשנה תורה בפרשת והיה אם שמוע וכו' אמר בלשון מדבר בעדו "וְנִתְּנִי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם" וכו' - שהוא הנותן והפועל, כי התבטל בעיני עצמו ממציאיות כלל ורק השכינה לבד המדברת לכן אמר "וְנִתְּנִי". וזה שאמרו זכרונם לברכה 'שכינה מדברת מתוך גרונו של משה', וכמו שאמר הכתוב (במדבר יב, ח) "פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ" ולא כתב 'אליו' אלא "בו" - בתוכו ממש.

סיכום סדר חמשה חומשי תורה כנגד שם הוי"ה

ז. זו חלוקה יפהייה של חמשה חומשי תורה שהם מכוונים כנגד שם הוי"ה ב"ה. בראשית - קוצו של יוד - בכתר, פרצוף אריך אנפין, ששם זה כל סודות התורה. שמות - כנגד האות י' - חכמת התורה, כי מתן תורה כתוב בפרשת יתרו שבספר שמות. 'זיקרא' - כנגד אות ה' של שם הוי"ה (ה' ראשונה), שהיא בבינה - בחינת התשובה וספר ויקרא עוסק בקרבנות, שהם כפרת התשובה 'במדבר' - כנגד אות ו' של שם הוי"ה שיש בה שש ספירות (חג"ת נה"י). דברים - כנגד אות ה' האחרונה של שם הוי"ה ב"ה - בחינת השכינה שהיתה מדברת מתוך גרונו של משה.

דברי הגמ' בחלוקת התורה לשבעה ספרים

ח. בגמרא (שבת דף קטז.) כתוב על הפסוק (משלי ט, א): "חֻכְמוֹת בְּנִתָּה בֵּיתָה חֻצְבָה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה" - אלו שבעה ספרי תורה וכו'. כלומר מדובר על בחינת 'שבעה ספרים', ולא רק 'חמשה חומשים', ואלו ואלו חלוקות אמיתיות, וכל אחת בבחינה שלה. ולכן ננסה לכוון

ולפי זה, כשדיברנו על החלוקה של חמישה חומשי תורה, נתנו כבוד לספר בראשית ושמו אותו כנגד 'קוצו של י" – ב'כרת', אבל כשמדובר על שבעה ספרי תורה – "חֲכָמוֹת בְּנֵתָה בֵּיתָה תְּצַבֶּה עִמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה" – אלו שבעה ספרי תורה, ניתן את הכבוד דוקא לספר 'במדבר' – שקוראים לו בשם "וַיְדַבֵּר" על שם הנסתר שבתורה וכו"ל. והוא הספר שמכיל בספר אחד שלושה ספרים.

שבעה ספרים כנגד ז' ספירות הבנין

יג. וביאור החלוקה של שבעה ספרי תורה כנגד שבע הספירות, היא: **ספר בראשית** – 'חסד', בחינת הכתוב (תהלים פט, א): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶנָּה". וכשביאים לכוון ספר לפי ספירה מסוימת, הכל הולך אחר ההתחלה, כי תחילת הספר – קובעת את כל הספר. וממילא ספר בראשית ב'חסד', כי הוא מתחיל בענין בריאת העולם, וכתוב: "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶנָּה", ולכן ספר בראשית הוא ב'חסד'.

ספר שמות – 'גבורה'. מכיון שספר שמות מתחיל בשעבוד מצרים, ושעבוד ועינוי מצרים שהיה דין קשה זה בחי' 'גבורה'.

ספר ויקרא – 'תפארת', חז"ל קוראים לספר ויקרא 'תורת כהנים', ע' מגילה (דף ל): 'בפרשת מועדות של תורת כהנים'. וכעין זה ביומא (דף ע"ג ט"ז ס. ועוד), ובאמת עיקר העיון שיש בתורה, זה בספר 'תורת כהנים' – ולכן הוא מכוון כנגד 'תפארת'. וכמו שדרשו חז"ל (ברכות סוף דף נח). על הפסוק (דברי הימים א' כט, יא): "לְךָ ה' הַגְדֵלָה וְהַגְבוּרָה וְהַתְפָּאֲרָה וגו'', 'תפארת' – זו תורה. ויותר מפורש בתקוני זוהר בהקדמה (דף ו) 'אוֹרֵייתָא דְאִיהִי תְפָאֲרָת – דְמַנְיָה נְפָקָת'.

חלק ראשון של ספר במדבר - מנייני בני ישראל - נצח

יד. **ספר במדבר** – כולל בתוכו ג' ספרים שהם כנגד: 'נצח', 'הוד', 'יסוד'. החלק הראשון של ספר במדבר עד פרשת זייהי בנסוע' – כנגד 'נצח'. כי כתוב (במדבר א, ב): "שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחֲתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת וגו'', ואכן ספר במדבר נקרא 'חומש הפקודים' (ע' יומא ג. סח: ועוד), כי הוא מדבר כמה פעמים מענין מספר בני ישראל.

ולמרות שסתם מנין זה דבר שגורם לנגף, כמו שכתוב (שמות ל, יב): "וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּפָר נִפְשׁוֹ לָהּ... וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בְּפָקֵד אֲתֶם", אבל כשעושים ספירה של בני ישראל על פי ציווי התורה, אדרבה גורם לברכה בחינת: "כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", שגורם לעם ישראל 'נשיאת ראש'. ובלקוטי מוהר"ן (תורה ק"א), וז"ל: וְזֶהוּ בְּחִינַת (דברים לב, ח) "יִצַּב גְּבוּלוֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", 'לְמִסְפַּר' – הוא לְשׁוֹן סְפִיר וְנִהְיֶה, בְּחִינַת (שמות כד, י) "לְבַנְתָּ הַסְּפִיר". והרי שאדרבה זוכים לברכה וחיים ע"י שה' יתברך מצווה לספור, ולכן ענין זה שייך לספירת ה'נצח' – שממש נמשך החיים. ולכן תחילת ספר במדבר שעוסק במנין בני ישראל, שייך בנצח.

פרשת "ויהי בנסוע" באה להפסיק בין פורעניות - הוד

טו. החלק השני של ספר 'במדבר', שהם שני הפסוקים של פרשת "ויהי בנסוע הארון" – מכוון כנגד ספירת ה'הוד'. והטעם – רש"י הקדוש (במדבר י, לה) מביא את הגמ' (שבת קטז): עשה לו סימניות (צורת נוניין הפוכים) מלפניו ומלאחריו (קודם הפרשה ואחריה) לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות וכו', עכ"ל. וענין הזה שייך לספירת ה'הוד' כמו שנבאר.

ענה גם את החלוקה הזו של הגמ' לשבעה. ונקדים לבאר איך יוצא שיש שבעה ספרים?

אומרת הגמרא (שם), שספר במדבר מתחלק לשלושה ספרים. לפי הסדר הזה: מתחילת 'ספר במדבר' עד בפרשת בהעלותך (במדבר י, לה) זה החומש הראשון, ושני הפסוקים שבסוף פרק י' (פסוקים: ל"ה ל"ו): "וַיְהִי בְּנִסְעַת הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה' וַיִּפְצוּ אֲיֹבֵיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ וּבְנַחַח יֹאמַר שׁוּבָה ה' רַבְבוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל" – נחשבים לספר בפני עצמו. ולכן יש נו"ן הפוכה לפני ואחרי פרשת זייהי בנסוע הארון. ומשם מתחילת פרק י"א ועד סוף הספר זה החומש השלישי.

חומש במדבר נקרא בחז"ל - 'ספר וידבר'

ט. אם ספר במדבר כולל שלושה ספרים, יוצא שיש בסך הכל שבעה ספרים בתורה. וכיון שיש שבעה ספרים נסדר אותם לפי שבע הספירות – מ'חסד' עד 'מלכות'. וכעת תהיה לנו חלוקה חדשה (מלבד ההקבלה שעשינו חמישה חומשים כנגד שם הוי"ה). ולפני שנסביר חלוקה זו, נקדים לבאר עוד ענין בחומש 'במדבר'. חז"ל קוראים לספר במדבר – ספר 'וַיְדַבֵּר'. כמובא במדרש (בראשית רבה סד, ח): על הפסוק (בראשית כו, א) "וַיִּקְרָא אוֹתָהּ שִׁבְעָה" – כְּנֶגֶד סֵפֶר וַיְדַבֵּר, שְׁהוּא מְשָׁלִים שִׁבְעָה סְפָרֵי תוֹרָה וכו'', ע"כ.

בחינת 'וידבר' - הוא הנסתר שבתורה

י. מה הפירוש ספר 'וַיְדַבֵּר'? רבינו הקדוש אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה כ"ב אות ט'), וז"ל: אֲצֵל כָּל מִצְוָה יֵשׁ דְּבָרִים שְׁסָבִיבוֹת הַמִּצְוָה, כִּי מְלַבֵּד הַצִּוּוִי הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה לְקִיּוֹם הַמִּצְוָה, יֵשׁ עוֹד לָזֶה דְּבָרִים בַּתּוֹרָה, כְּגוֹן וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, וְשָׂאֵר דְּבוּרֵי הַתּוֹרָה שְׁסָבִיבוֹת הַמִּצְוָה. וְעַבּוּדָה שֵׁשׁ בְּדְבוּרֵי הַתּוֹרָה הִלְלוּ שְׁסָבִיבוֹת הַמִּצְוָה, הֵם בְּחִינַת 'נִשְׁמָע' – בְּחִינַת נִסְתָּר, כִּי הַמִּצְוָה בְּעֲצָמָה, אֲנִי יְכוּלִים לְקַיֵּם, אֲךָ הָעַבּוּדָה שֵׁשׁ בְּאֵלוֹ הַדְּבוּרִים אֵין אֲנִי יוֹדְעִים, וְזֶה בְּחִינַת 'נִשְׁמָע' בְּחִינַת נִסְתָּר, עכ"ל.

כל חומש במדבר נקרא על שם הנסתר

יא. וביאור הדברים: יש את הציווי של המצווה בעצמה, – שזה עיקר התורה, שאת זה אפשר להבין, ויש את הדיבורים שהם סביב המצווה, ששם אנחנו לא מבינים. וכן כאן בתחילת 'ספר במדבר' 'וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי' – לכאורה קשה, הרי אפשר להתחיל את הפרשה במילים: "בְּמִדְבַר סִינַי בְּאֶהֱל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי וגו'', בלי לכתוב 'וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה", אלא שפסוק זה אומר רבינו: שזה בחינת הנסתר שבתורה. וא"כ המילה הראשונה שבחומש, שעל שמה קוראים חז"ל את כל החומש בשם 'וידבר', היא מדברת על הנסתר שבתורה.

בספר במדבר אין כמעט מצוות לדורות

יב. נמצא בזה, שספר במדבר הוא ספר נסתר מאוד. כי באמת כבר כתב הרמב"ן (בהקדמתו לספר במדבר), וז"ל: הספר הזה כולו במצוות שעה שנצטוו בהם בעמדם במדבר ובנסים הנעשים להם לספר כל מעשה ה' אשר עשה עמם להפליא, וסיפר כי החל לתת אויביהם לפנייהם לחרב וציווה איך תחלק הארץ להם. ואין בספר הזה מצות נוהגות לדורות זולתי קצת מצוות וכו', עכ"ל. וגם בזה יש רמז שעיקר הספר הזה הוא תורת הנסתר, בבחינת דיבורים שסביב המצווה, כי אין בו הרבה מצוות לדורות, מעט מצוות קרבנות, ציצית ועוד קצת.

עזבו את הר סיני כתינוק הבורח מבית הספר

שמשפיע לאחרים. וכיון שחלק זה מתחיל בענין זה, והכל הולך אחר ההתחלה, לכן הוא ב"יסוד". ספר דברים – ספירת המלכות, שהיא כנגד השכינה, וזה כמו שביארנו לעיל את הטעם כי בספר דברים שכינה היתה מדברת מגרוננו של משה.

סיכום

יח. ונעשה סיכום קצר כדי לזכור: ברוך השם עשינו שתי חלוקות יפיוניות לחומשים של התורה חלוקה של חמשה חומשי תורה – כנגד שם הוויה (קיצו של י'וד' אותיות). והחלוקה השנייה לפי חלוקה של שבעה חומשים (כי ספר 'במדבר' – זיכור מתחלק לג' ספרים) שהם מכוונים כנגד שבע ספירות (חג"ת נה"מ) 'בראשית' – כנגד החסד (בריאת העולם בחי "עולם חסד יבנה"). 'שמות' – כנגד הגבורה (שעבוד מצרים) ו'יקרא' תורת כהנים – כנגד התפארת (בחינת התורה). 'במדבר' – מחולק לג' ספרים, שהם כנגד הספירות: 'נצח', 'הוד', 'יסוד'. נצח – המנין שמושך חיים לעם ישראל, הוד – פרשת "ויהי בנסוע", שיש לה נוני"ם לפניה להפריד בין הפורענות, שיהיה 'הוד' ולא 'דוה'. יסוד – החלק השלישי, השפעת משה לשבעים זקנים. ולפי שתי החלוקות: 'דברים' – בספירת המלכות, בחי' השכינה שמדברת מגרוננו של משה רבנו.

'שבעים פנים לתורה'

יט. הענין של: "חֲצֵבָה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה" – זה היסוד של שבעים פנים לתורה, כי אלו השבעה כוללים כל אחד עשר, יחד הם 'שבעים פנים'. דהיינו, כל ענין בתורה יכול להתבאר בשבעים פירושים, כמובא במדרש (במדבר רבה יג, טו), ובזוהר בראשית (ח"א דף מז), וברע"א מהימנא ויקרא (ח"ג דף כז), ובפינחס (ח"ג דף רטז), ועוד. ואלו השבעים פנים, בכל פן ופן יש בו אין סוף פירושים.

האלשיך זכה לפן אחד שלם בתורה

כ. רבינו פעם אמר על האלשיך הקדוש, שנגלה לו בפירוש האלשיך על התורה – פן אחד שלם של תורה (שיש"ק ח"ב אות נ"ב). ור' נחמן בנו של ר' דוד צבי בנו של ר' יצחק בנו של מוהרנ"ת זיע"א (דהיינו הנ"ל של ר' נתן), הדיבור הזה היה כ"כ חס אצלו, והיה הוגה הרבה בספר האלשיך – והיו קוראים לו 'ר' נחמן אלשיך'. והיה לו היה גם זיכרון טוב, והוא ידע בעל פה את כל פירוש האלשיך על חמשה חומשי תורה, וכל זה מדיבור של רבינו הקדוש שאמר, שהאלשיך הקדוש, זכה לפן אחד שלם מתוך שבעים פנים של התורה.

תחילת ספר במדבר קודם חג השבועות

כא. השבת פרשת במדבר שבה מתחילים את ספר במדבר שבו יש שלושה ספרים, המשלימים ל"חֲצֵבָה עֲמוּדֶיהָ שִׁבְעָה" – וגורמים את השבעים פנים לתורה, היא נקראת כמעט תמיד ברוב מוחלט של השנים בין שנים פשוטות ובין מעוברות לפני חג השבועות. ויש לתת רמז, כי במתן תורה קיבלנו את כל התורה על כל שבעים פנים שלה, והגורם לבחינת שבעים פנים, הוא ספר במדבר וכנ"ל. ולכן שבת זו היא קודם מתן תורה.

מובא בשו"ע (סי' תכ"ח ס"ד): "ולעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עצרת". וכתב בביאור הלכה (שם ד"ה במדבר): לפעמים אף פרשת נשא קודם עצרת כגון שאותה השנה היתה מעוברת וחל ראש השנה ביום ה' שקורין פרשת אחרי מות קודם חג הפסח – אז קורין פרשת נשא קודם עצרת. כן מבוואר בפוסקים, עכ"ל.

טז. דהנה מיד בפרשה שאחר כך (במדבר יא, א), כתוב: "וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאַזְנֵי ה' וַיִּשְׁמַע ה' וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל בְּקִצָּה הַמַּחֲנֶה" – וזה ענין של פורענות, כמו שפירש"י: כְּמִתְאַנְנִים – אין מתאוננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האריך לפרוש מאחרי המקום. וגם סוף פרק י' קודם פרשת "ויהי בנסוע" מסתיים בפורענות, כי כתוב (שם י, ג): "וַיִּסְעוּ מֵהַר ה' דִּרְךָ שְׁלֹשֶׁת יָמִים", אחרי מתן תורה עם ישראל עזבו את התורה – וסרו כביכול מה – שזה גם ענין פורענות. וחז"ל במדרש (הובא בתוס' בשבת דף קטז. ד"ה פורענות) דורשים דרשה קשה, כתינוק הבורח מבית הספר. כמו ילדים בכיתה, ברגע שסיימו ללמוד, מיד בורחים מבית הספר, וז"ל התוס': כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו, כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים, לפי שלמדו הרבה תורה בסיני. אמר הקב"ה לא נסמוך פורענות לפורענות, אלא נפסוק (בין הפורעניות) בפרשת ויהי בנסוע הארון, עכ"ל.

למה כפה עלינו הר כגיגית הרי אמרנו נעשה ונשמע

יז. כתוב בגמ' בשבת (דף פח). שבמתן תורה היה חיסרון, שהקב"ה כפה עלינו הר כגיגית. והשאלה הנשאלת, הרי כולנו אמרנו נעשה ונשמע, ואם כן למה הוצרך הקב"ה לכפות עלינו הר כגיגית אחרי שקיבלנו את התורה באהבה מאוד גדולה? התוספות (שם בשבת ד"ה כפה) כבר מעירים את זה. ואכן זה כבר שאלת המדרש תנחומא (נח אות ג'), וז"ל: ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר – והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה, ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע – מפני שאין בה גיעה וצער והיא מעט. אלא אמר להן (כלומר כפה עליהם את ההר) על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות, והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו, עכ"ל.

וכיון שעל תורה שבעל פה היה לנו קושי לקבל אותה, זה גרם שלא עמדה לישראל זכות התורה, שלא יפלו בחטא העגל. וכן מה שכתוב: שעם ישראל עזבו את הר סיני כתינוק הבורח מבית הספר, זה היה לא משיעור תנ"ך, אלא הם ברחו משיעור גמרא... כי בזה היה להם קושי גדול. ולכן עשה הקב"ה הפרדה בין הפורענויות – בפרשת "ויהי בנסוע" – והיא ב'הוד', כי בספירת ההוד יש בה בחינת מה שכתוב (דניאל ח, ח): "וַיְהוּדֵי נִהְפָּךְ עָלַי לְמִשְׁחִית", ש'הוד' מתהפך ל'דוה' – (שומאת נדה), וכמו שכתוב (איכה א, ג): "כָּל הַיּוֹם דָּוָה" – ספירת ה'הוד' יכולה להתהפך ולהיות היפך הטוב. ולכן פרשת "ויהי בנסוע", היא הוד, לרמז על הדוה שיש לפניה ולאחריה, והיא באה להפסיק בין פורענות לפורענות.

החלק השלישי של ספר במדבר – הוא ביסוד. וענין ספירת ה'יסוד' – בחינת ה'צדיק', הוא להיות משפיע לאחרים, כי בספירה זו היא בחינה של הולדה בקדושה. וכמו שכתוב על יוסף הצדיק שהוא ביסוד (בראשית מב, ו) "וַיִּוָּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ". והנה מיד אחרי פרשת המתאוננים (שהיא תחילת החלק השלישי) כתוב (במדבר י, טז): "אֲסַפֶּה לְיָ שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל... וְלִקְחָתְךָ אִתָּם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ וְיִרְדְּתִי וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶצְלָתִי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם". הקב"ה השפיע מהרוח של משה רבינו לשבעים הזקנים, שזו השפעת היסוד – הצדיק

ר' עקיבא סמך לרשב"י

עקיבא אומר לרבי שמעון בר יוחאי: אתה עתיד לגלות את כל סודות הקבלה בספר הזוהר, ואתה גם תפסוק את ההלכה שלך לפי תורת הנסתר, אבל הענין של תורת הנסתר, זה לא מתאים לכל עם ישראל, אלא זה מתאים רק ליחידים, כי לא כולם יכולים לחיות על פי הזוהר עם כל הדקדוקים על פי תורת הנסתר. ולכן יש פשט ויש קבלה, וכשיש מחלוקת בין הפשט לקבלה, על-פי רוב הלכה כמו הפשט, ויש לפעמים שהלכה כמו הקבלה, וכל בית ישראל עושים כמו הקבלה, כמו ברכת הנותן ליעף כח, שלפי הפשט לא אומרים ולפי הקבלה אומרים, וכל עם ישראל אומרים. ובפרט בדורות האחרונים, מזמן החיד"א ור' חיים פלאגי והבן איש חי וכף החיים, שמאוד הכניסו את פסק ההלכה לפי הקבלה.

מדוע מדגיש ר' עקיבא שגם הוא מכיר את כוחו של רשב"י

לב. ועל זה אומר ר' עקיבא לרשב"י: "דניף שאני ובוראך מפידין פוחך", ולכאורה מספיק שהקב"ה מכיר את זה, ומה הענין שאומר לו שגם אני – ר' עקיבא – מכיר את כוחך? ולמה הוצרך לומר לו 'אני? אלא, שגם אני שנמצא כאן בעולם הזה מכיר את מעלתך, ואני מבין שצריך לפסוק הלכה כמותך, ולא רק שבשמיים פוסקים הלכה כמותך, שזה לפעמים לא עוזר לעולם הזה – כי לא בשמים היא, אלא גם אני מכיר את מעלתך שההלכה היא כמותך, אבל מה לעשות שבעולם הזה אי אפשר לפסוק את ההלכה לפי תורת הקבלה, ולנהוג את כל החומרות של הקבלה על פי הסוד.

לעתיד לבוא תהיה הלכה כשב"י

לג. ובעז"ה לעתיד לבוא תהיה הלכה כרבי שמעון בר יוחאי, (ע"סדר הדרות, ערך שמאי אות ב.). וכן כתב בתפארת שלמה (פ' שופטים) שהאמת בזה כי גודל מעלת רשב"י גבוהה מאוד, לכן בעולם הזה בעת כזאת אי אפשר שיהיה הנהגת העולם כמותו, ולכן אין הלכה כרבי שמעון, אבל לעתיד כאשר תהיה מלאה הארץ דעה, אזי באמת תהיה הלכה כמותו. וראה גם בספר ויקהל משה (דף נ"ד). ואומר לו ר"ע שזה עדיין לא הגיע, וזה מה שר"ע אמר שרבי מאיר יושב בתחילה.

חידוש רשב"י שקבר גוי לא מטמא באהל

לד. אחד החידושים של רשב"י שמצד אחד אין הלכה כמותו בחידוש הזה, אבל הוא מבוא בכל הספרים – בענין דרושי התורה. הוא מה שאמר רבי שמעון בר יוחאי (יבמות סא.), על הפסוק (יחזקאל לד. לא) "וְיָאֲתָן צִאֲנֵי צִאֲן מִרְעִיתֵי אָדָם אֲתָם" – "אתם קרואים אדם, ואין אומות העולם קרואים אדם". ויש בזה נפקא מינה להלכה, אם כהן נכנס לאוהל שיש בו גוי מת, לפי רבי שמעון – הכהן טהור, והוא יכול לאכול תרומה.

אבל הלכה כחכמים שאמרו שקברי עכו"ם מטמאים גם באהל. כי פה בעולם הזה לא יכולים להבין כל כך את החילוק בענין הטומאה בין יהודי לגוי – הרי סוף סוף גם גוי הוא מין אדם. אבל רבינו הקדוש כאן בתורה ק"א מבאר איזה סוד בזה ואומר: שהטעם בא רבינו הקדוש ומסביר את החלוקה הזאת, ואומר שגוי לא מטמא באוהל בגלל שכל היניקה שלו מהתורה היא רק מ'אנפין חשוכין' – ואז לא נקרא 'אדם', ואילו יהודי יש לו 'אנפין נהורין' – ונקרא אדם.

וז"ל רבינו: כי צריך להתנגע בהתורה עד שיזכה להבין אותה, דהינין שיצא מבחינת אנפין חשוכין, שהם בחינת חשכות והסתרת הידיעה, לבחינת אנפין נהירין, שהם בחינת ידיעת והשגת התורה כנ"ל, ואז

כז. עיקר גילוי הפנים המאירים שבתורה הוא בזוהר הקדוש, שהוא בחינת זהרורית ואור, והם התגלו על ידי רשב"י הקדוש, תלמידו המובהק של ר' עקיבא שממנו קיבל תורתו. מובא בירושלמי (סנהדרין א. ב.) רבי עקיבא (סמך) את רבי מאיר ואת ר' שמעון. אמר רבי עקיבא ישב רבי מאיר תחילה – (לפני) ר' שמעון. נתפרקמו (נעצבו) פני ר' שמעון. אמר לו רבי עקיבא, דניף שאני ובוראך מפידין פוחך (ונתפייס ר' שמעון). ויש להבין במעשה זה, על מה הקפיד ר' שמעון שסמכו את ר' מאיר לפניו.

מדוע נעצבו פני ר' שמעון שנסמך ר' מאיר לפניו

כח. וצריך לומר, שבזה קובע ר' עקיבא שתהיה הלכה כמו ר' מאיר כנגד ר' שמעון – כיון שהוא נסמך לפניו ושמע מינה שהוא גדול יותר. ובענין הזה יש איבעיא בגמ' בעירובין (דף מו:) שלא נפשטה: איבעיא לה: רבי מאיר ורבי שמעון מאי? – תיקו, ע"כ. ולכן הצטער ר' עקיבא שלא יפשט האיבעיא הזו שלא לטובתו, דהיינו שלא תהיה הלכה כמותו.

שבחו של רשב"י בתלמיד המובהק של ר' עקיבא

כט. רבי שמעון בר יוחאי היה התלמיד המובהק של רבי עקיבא. וכתוב בירושלמי שרשב"י למד אצל רבי עקיבא 13 שנה, כמובא במדרש (ויקרא רבה כא, ח). וה כמספר השנים שרשב"י היה במערה (שנים עשרה שנה ועוד י"ב חודש). ומובא גמרא בגיטין (דף סז:). אמר רשב"י לתלמידיו: "בני, שנו מידותיי" (תלמדו ממני) שמידותיי תרומות מתרומות מידותיו של רבי עקיבא. כי אני זכיתי לברר מרבי עקיבא את הסולת הנקיה. ולפני כן כתוב שם בגמרא: "תנאי איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמיסרבי שמעון טוחן הרבה (הוא לומד הרבה), ומוציא קימעה – תנא: משכח קימעה. וקשה, איך יתכן שרשב"י שוכח קצת ממה שלומד? אומרת הגמרא: 'מה שמוציא אינו מוציא אלא סובין! ופירש"י: "מה ששכח מתלמודו – לא שכח אלא דברים שלא נראו שהלכה כמותן". את הדעות שאין הלכה כמותם – אותם הוא היה רשב"י שוכח, והיה זוכר רק את הדברים שהלכה כמותם. וממילא התורה של רבי שמעון בר יוחאי היא תורה נקייה מפסולת – זכה צלולה וטהורה.

הסיבה שצריך לפסוק הלכה כר"ש כנגד ר"מ

ל. נחזור לענין: רבי שמעון רואה שרבו רבי עקיבא סומך את רבי מאיר וגם סומך אותו, ורבי עקיבא אומר לרבי מאיר שהוא יושב תחילה. אבל מצד אחד יש בעיה, כי רבי מאיר לא תמיד הלכה כמותו. כמובא בגמרא (עירובין יג.) שרבי היה אומר על כל דבר 49 טעמים לטהר, ו-49 טעמים לטמא, ומרוב העמקות שלו, חבריו לא ירדו לסוף דעתו – לדעת הוא נותן טעם להלכה, ומתי לפלפול התורה. ר' מאיר יש בו הכל, והוא לא שוכח שום דבר, אבל בהלכה צריך להוציא את הפסולת, ואת כל מה שלא נפסק להלכה. ולכן מתפלא רבי שמעון בר יוחאי על רבו ר"ע, שהוא מעמיד בסמיכה תחילה את רבי מאיר שתהיה ההלכה כרבי מאיר, ולא כרבי שמעון. וזהו העומק בתמיהה של רבי שמעון בר יוחאי.

ר' שמעון עתיד לעשות ספר הזוהר ולא תמיד כך ההלכה

לא. ואז אומר לו רבי עקיבא: "דניף שאני ובוראך מפידין פוחך". ולכאורה יש להבין, מה הוא מנחם אותו בדבר הזה? אלא, רבי

כל חפץ טוב שיש בביתי, טלי אותו ולכי לבית אביך? אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך' (ולכן לקחתי אותך). הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמדו והתפללו עליהם – ונפקדו". אותו הזוג היו צדיקים והיתה ביניהם אהבה עצומה, וכמובא בגמרא (סוטה יז), שכשיש אהבה בין האיש והאשה זה מקום השראת השכינה, אבל כיון שלא היו להם ילדים הם הוצרכו לקיים את ההלכה ולהתגרש. ואז רשב"י ייעץ להם לעשות את הגירושין בסעודה כמו חתונה. ובסוף היא לקחה את בעלה לבית אביה, ואז באו לרשב"י ובירך אותם – ונפקדו.

למה רשב"י לא בירך אותם מהתחלה

לז. ויש לי שאלה פשוטה, למה רשב"י לא התפלל עליהם מהתחלה, מסכנים כמה שנים הם סבלו בלי ילדים, ולמה היה צריך את כל העצה הנ"ל שיעשו בפרידתן כמו חתונה? אלא שרבי שמעון בר יוחאי רוצה איזו איתערותא דלתתא, שעי"ז יהיה רעש בשמים, זה שהאשה אמרה לבעלה 'אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך' – זה עושה רעש גדול, ומזכה אותם להיות כלי לקבל את הברכה. כלומר דוקא על ידי המעשה הקדוש הזה של האשה, חלה עליהם הברכה של רשב"י, ובלי זה לא היו מקבלים את הברכה להיפקד.

הגאולה על ידי שנגיד לה' אין לנו טוב ממך

לת. המדרש אומר שם בהמשך: "ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרונות אף צדיקים פוקדים עקרונות. והרי דברים קל וחמר, ומה אם בשר ודם, על שאמר לבשר ודם שפמותו – אין לי חפץ בעולם טוב ממך' – נפקדו, ישראל המתכנים לישועת הקדוש ברוך הוא בכל יום, ואומרים: אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה' – על אחת כמה וכמה, הוי: נגילה ונשמחה בך". ובוודאי שאנו צריכים להיפקד בגאולה. וזה מדרש חזק ביותר, בלימוד זכות על ישראל.

העיקר בברכה שהמתברר יהיה 'כלי מקבל ברכה'

לט. וזה יסוד גדול בענין של ברכה, כשרוצים לזכות לברכה, העיקר יותר מהמברך זה המתברך, אם אתה כלי שראוי לקבל ברכה, ויש לך אמונה, יש לך מסירות נפש על הברכה, עם כלי כזה מקבלים את הברכה. ולכן רק אחרי המסירות נפש ביניהם, וגילוי האהבה המיוחד שהיה שם, והראו שהם לא מוכנים לעזוב אחד את השני, אז התפלל עליהם רבי שמעון בר יוחאי והם נפקדו, אבל קודם לכן הוא כביכול לא היה יכול להתפלל עליהם שיפקדו.

שלום בית - הוא כלי המחזיק ברכה

מ. רבי שמעון בר יוחאי מלמד אותנו תורת חיים, כמה חשוב השלום בית בבית, שיהיה אהבה אמיתית בין איש לאשתו, בין ההורים לילדים, ותמיד לשמור על שמחה ורוגע ושלום בבית, כי זה בעצמו הוא הכלי מחזיק ברכה. אמרו רז"ל במשנה סוף מסכת עוקצין: "אמר רבי שמעון בן חלפתא: לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום – על ידי שלום, אהבה ואחדות – זוכים לכל הברכות.

אמרו בזוהר פרשת ויקרא (ח"ג סוף דף יז) ורז"א דמלתא, בכל אתר דלא אשתכח דכר ונוקבא, ברבאן לא שראן עלוי, ותרגום: וסוד הדבר – בכל מקום שאין נמצאים זכר ונקבה, אין ברכות שורות עליו. וכן בזוהר פרשת וישב (ח"א דף קפב), וז"ל: דלא שריין ברבאן אלא באתר דאשתכחו דכר ונוקבא כחדא, עכ"ל. שבת שלום – עריכה: ליאור גבע

נקרא 'אדם', בחינת (במדבר יט, ד) "זאת התורה אדם". הינו על ידי התורה נקרא 'אדם', בחינת 'אתם קרויים אדם ואין העכו"ם קרויים אדם'. פי עקר שם אדם, זוכין על ידי התורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, שהיא ההפך מכל המדות והתאוות רעות, שעל שם זה נקראים אדם, בחינת "זאת התורה אדם". אבל העכו"ם הרחוקים מחכמות התורה, מאנפין נהירין, פי הם בחינת אנפין חשוכין, פי הם משקעים בכל המדות רעות ותאוות רעות, על כן אין קרויים אדם.

ההבדל בין טומאת אדם לטומאת בהמה

לה. מה ההיגיון בזה? יש דבר מעניין, אם אדם נוגע בנבלה, הוא נעשה ראשון לטומאה, וטעון טבילה במקווה והערב שמש ואז הוא טהור. לעומת זאת, אדם שמת הטומאה שלו הרבה יותר גדול, ולכן הנוגע בו צריך פרה אדומה כדי להיטהר מהטומאה שלו. ויש עוד הלכה, שבהמה לא מטמאה באוהל, אלא רק אדם מטמא באוהל. וסובר רבי שמעון בר יוחאי, שגוי זה משהו בין בהמה לבין האדם. ולכן, לגבי טומאת מגע ומשא, גוי נחשב כמו טומאת אדם, וצריך טהרת פרה אדומה, אבל לגבי אוהל, גוי לא נחשב כמו יהודי, אלא כבהמה שלא מטמאה באוהל, וכך גוי לא מטמא באוהל.

כי ככל שיש לאדם יותר קדושה, כך בפטירתו יש לו יותר טומאה. והסיבה לזה – הרי למה יש טומאה במיתת אדם, בגלל שבאים החיצוניים לינוק את השאריות, והם מטמאים את הגוף של אדם. אמנם על צדיקים כתוב שקברי צדיקים אינם מטמאים (ע' בב"מ קיד: ובתוס' ובוזר וישלח ח"א דף קסח), בגלל שהקדושה שלהם כל כך חזקה, שאין לחיצונים שום רשות לינוק מהם.

עד היום יש מחלוקת להלכה על הדבר הזה, ויש בזה נפקא מינה, האם מותר לכהנים להיכנס לקברי צדיקים או אסור. ויש בזה מחלוקת ענקית שעדיין לא נפסקה. וכנראה שזה ניתן לכל כהן וכהן איך לדון בה. היו כהנים מאנשי שלומנו שהם נכנסו לציון של רבינו דרך איזה שביל, וגם בדורות הקודמים היו כהנים שבאו להשתטח על קברות צדיקים. והיו כאלו שלא נכנסו. ובשיח שרפי קודש (ח"ב אות תרפ"א), מובא: פעם פשטאל בהן אחד מאנ"ש את מוהרנ"ת, אם נכון הדבר שגלף להשתטח על ציון רבינו או לא, בגלל היותו בהן, ולא ענה לו מוהרנ"ת דבר, רק הפטיר ואמר: "מודה אני לה' שאיני בהן!"

עצת רשב"י לזוג שלא נפקדו לעשות גירושין כמו חתונה

לו. מובא במדרש (שיר רבה א, ד) על הפסוק: "נגילה ונשמחה בך" "אמר רבי אידי, מעשה באשה אחת בצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה, באו לפני רבי שמעון בן יוחאי ורצו להתגרש זה מזו, (וכפסק הש"ע שאדם שנשוי עם אשה עשר שנים ולא ילדה – צריך לגרשה). אמר להם רשב"י: 'חייכון, בשם שנגידנתם זה לזה במאכל ובמשתה, כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה', (באותו אולם מפואר עם סעודה כיד המלך כמו שעשיתם בחתונה שלכם) הלכו בדרךכו (כפי עצת רשב"י) ועשו לעצמן יום טוב, ועשו סעודה גדולה, ושפרתו יותר מדאי – בין שנתישבה דעתו עליו, אמר לה: 'בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית, וטלי אותו ולכי לבית אביך'. מה עשתה היא? לאחר שישן, רמזה לעבדיה ולשפוחותיה ואמרה להם: 'שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא'. בחצי הלילה ננער משנתו, בין (שנתפח משכרותו), אמר לה: 'בתי היכן אני נתון? אמרה ליה: 'בבית אבא'. אמר לה: 'מה לי לבית אביך? אמרה ליה: 'זלא כך אמרת לי בערב: